

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (instate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. julija 1899.

Politiški oddelek.

Nujna potreba.

Čedalje češče se tudi v nas čuje povdarjati, da je populariziranje znanosti potrebno. S popularizovanjem se meni tako razlaganje znanstvenih stvari, da zamore dotične znanstvene zadeve pojmiti in razumeti vsakdo, tudi nestrokovnjak.

Pri nas se je v tem oziru revno malo storilo. Mar-sikatera veda se nahaja takorekoč na vrhuncu svojega razvoja, upliva mogočno na ves svet, toda ključ do te vede nosi strokovnjak seboj v žepu in ga skrije zvečer pod vzglavje. Za široke sloje, pri nas tudi za inteligentne, je dotična veda s sedmimi pečati zapečatenjena knjiga.

Za strokovnjake pisane knjige so vražje trdi orehi in težko je nestrokovnjaku se iz njih poučiti. Strokovne znanstvene knjige so pisane tako, da mora biti človek v dotični vedi že jako dobro podkovan, ako jih naj s koristijo čita. A vzlic temu se čuje dan na dan, da mora vsak izobraženec imeti vsaj pojem in pregled o posameznih vedah in nad njihove rezultate. Ker je znanstveno polje uprav nepremerno, ker je polihistoričuo znanje dandanes popolnoma nemogoče in se posameznik nikakor ne more temeljito baviti z raznimi vedami, se mora dobiti način, da se lahko seznani z njimi, ne da bi se posvečeval posebnim studijam.

V naših časih in še posebno pri nas Slovencih imamo vse polno izgledov zato, da tudi inteligentni, omikani krogi ne prestopijo meje svoje stroke, in da imajo o drugih strokah jako malo, pogostoma popolnoma napačne pojme. Znani so nam jako inteligentni ljudje, kateri smatrajo vso umetnost za igračo za odrasle otroke in smešno se jim zdi, ako kdo išče spoznati bistvo tistih drugih kamnov, iz katerih je zgrajena stavba sodobne kulture. Trgovcu se zdi brezpametno raziskavanje starih zgodovinskih listin, jurist nima nobenega smisla za važnost

prirodoslovnih ved, medecinec se roga jezikovcu, obrtnik ima zaničljive pojme o nepraktičnih vedah, kmet pa smatra vse, kar jih ne koplje krompirja, za pijavke, ki se rede na njegovi koži.

Kdo mora v očigled takim razmeram trditi, da ni nujno potrebno, napraviti tisoč potov, gladkih in udobnih potov, ki bi vodili v hram znanosti, tako da bi nihče ne bil izključen, uživati sadove duševnega dela dolzih generacij. Ustvariti je treba javno tržnico, kjer dobi vsakdo znanstvene hrane, kakršne je potreben, posebno je to pri nas treba, ki smo maloštevilni, v kulturi nedorasli svojim narodnim sovražnikom in pri tem še tako revni, kakor malokateri drugi narod. Samo delo in omika nam zamoreta zajamčiti našo narodno eksistenco in nam ohraniti našo narodno individuvalnost.

V naših časopisih naletimo v najnovejšem času češče na spise, kateri imajo namen, seznanjati občinstvo z uspehi in rezultati ali z bistvom posameznih ved, toda ti spisi so raztreseni in so sploh pristopni le omikanejšim krogom. Alj naj kramarček ali čevljar na deželi naroča „Ljubljanski Zvon“. Temu je treba odpomoči in sicer ne na jeden sam način, ampak na različne načine.

V zadnjem desetletju so se po angleškem vzoru zlasti v nemških krajih udomačili takozvani znanstveni kurzi za široke sloje. Same univerze so tem kurzom otvorile svoje hrame in se je dosegel z njimi jako lep uspeh. Ljubljana, kjer je vendar slovenska inteligenca jako mnogoštevilno zastopana, kjer se dobe strokovnjaki za vsako vedo, bi pač že bila lahko uredila take kurze. Da jih nima, to ni posebno laskavo spričevalo ljubljanskim profesorjem in drugim znanstvenikom.

Toda z znanstveno - popularnimi kurzi se tudi pri največji delavnosti ne da doseči, da bi katera veda postala duševna last celega naroda. To more samo knjiga doseči, h kateri se človek lahko vedno zateče, kadar mu je to potrebno. In zategadelj je po našem trdnem prepričanju jedna najnujnejših potreb celoskupnega naroda, da se ustvari drobna knjižnica, obsegajoča kvitesenco vse

vede v popularni obliki, da je pristopna vsakemu, kdor je dovršil vsaj ljudsko šolo. Ta knjižnica bi morala obsezati drobne zvezke, katerih vsak bi bil nekak vademekum v dotični znanosti, kakor na pr. knjižica „domači zdravnik“ — Slovenci celo take nimamo — obseza jedro in najvažnejše stvari iz medicine.

Nemci, Angleži, Francozi in tudi Rusi imajo več taci knjižnic. Vzorna je Göschenova zbirka. še boljša je v kolibri-formatu (3 krat 4 cm) izhajajoča Repe-titionsbibliothek, katera se izdaja v Halberstadt, a naj-izglednejša mej vsemi, kar jih poznamo, je „L' école mutuelle, cours d' education populaire“. Ta knjižnica obsega 23 zvezkov, drobnih in cenenih in v teh zvezkih je v lahнем slogu, v poljudni besedi podano vse, kar mora človek vedeti. Začenši od slovnice francoskega je-zika, preko medicine do filozofije so tu pratično poljudno razloženi najvažnejši nauki vseh ved.

Nimamo v mislih knjižnice, ki bi se šopirila v razkošnih sobanah imovitega meščanstva, ampak knjiž-nico, ki bo namenjena preprostemu ljudstvu. Njeni se-šitki bi služili za darilo birmancem, v premijo pridnemu dijaku, v darilo pri tombolah. Mladina in odrasli se bodo s temi spisi naslanjali obzorje narodovo se bode širilo in omika bode rasla, a česa smo bolj potrebni, kakor omike!

Knjigotržci slovenski! ustvarite nam tako zbirko!

Politični pregled.

Proti § 14. — Nemškonacionalna stranka je obelodanila jako energičen protest proti porabi § 14. osnovnih zakonov za uveljavljanje nagodbe. Naša vlada se zdaj opira izključno na ta § 14. Ne samo, da izdaja na tej podlagi res nujne odredbe, ampak na temelju tega paragrafa najema že posojila in nalaga nove davke, ker je absolutno nedopustno in proti-ustavno.

Boj za Dunaj. — Minolo soboto so dunajski socialni demokratje priredili veliko demonstracijo proti krščanskim so-cijalistom. Pri tej demonstraciji je prišlo do večjih izgre-dov, in je bilo mnogo socialstov aretovanih. Zdaj je vlada začela proti socialnim demokratom jako energično postopati. Prepove-čala je vse shode, kar so jih sklicali, iz česar se sklepa, da hoče vlada iti krščanskim socialistom na roko in potrditi njih načrt volilne reforme.

Spravna pogajanja z Nemci. — Časopisje se bavi prav veliko z vestjo, da hoče vlada v kratkem začeti poga-janja z Nemci, da bi opustili obstrukcijo. Nekateri listi trde, da je vlada že vse pripravila za to spravo, drugi pa zopet zagotavljajo, da grof Thun sploh ni imel namena, se z Nemci dogovarjati, ampak, da so ta načrt skuhal tisti „zmerni ele-menti“ v desnici, ki so zbrani v nemški katoliški ljudski stranki in okrog viteza Madeyskega. Ker so Nemci rekli, da so v binkoštnem programu zahtevali minimum tega, kar jim gre, in ker postaja češki narod čedalje bolj nezadovoljen, najbrž tudi nova pravna akcija ne bo imela vspeha.

Staročeska stranka je takorekoč izginila iz javnega življenja. Praški župan je Mladočeh, v dež. zboru in v drž. zboru zastopajo Mladočehi narod, nekaj tako mogočne staro-

češke stranke ni nikjer več. Teda njeni pristaši še niso iz-umrli. V Pragi sami imajo Staročehi veliko zaslonbo in ker je tudi duhovščina večinoma v njihovem taboru, bi zamogli Staročehi lahko poskusiti, da pridejo zopet do upliva v javnem življenju. Zdaj se čuje, da hočejo res zopet poseči v politično življenje in svojo stranko na novo organizovati. Uspeha pri-čakujejo toliko več, ker tudi sedanja mladočeška stranka faktično ne postopa nič drugače, kakor se Staročehi.

Ogrska. — Poslanska zbornica je dognala posvetovanja o nagodbenih predlogah in jih je vse brez premembe odobrila. Zdaj se bavi s temi predlogami gosposka zbornica, ki jih brez vsega dvoma potrdi. Ogrski parlament je torej to zadevo rešil. Sprejeti zakoni se prelože na nemški jezik in se uveljavijo pri nas. Kdaj se uveljavijo, o tem so se ministri te dni dogo-vorili v Pešti, kamor sta bila prišla grof Thun in baron Dipauli.

Rusija. — Cesarjev brat, veliki knez Jurij Aleksan-drovič, presumtivni prestolonaslednik, je umrl te dni še jako mlad. V zadevi finskega vprašanja je car izdal reskript, v ka-terem zagotavlja Fincem popolno avtonomijo v notranjem zakonu-dajstvu ter naglašja, da imajo kaukazane reforme samo namen, zagotoviti jednake pravice vsem, [pod ruskim žezlom živečim narodom.

Srbija. — Minoli četrtek je bivši gasilec Gjuro Kne-žević v Belemgradu poskusil vstreliti razkralja Milana. Ko se je Milan s svojim pobočnikom majorjem Lukićem peljal v Konak, vstrelil je Knežević štirikrat nanj Milan je bil na hrbtu lahko ranjen, major Lukić pa na roki težko. Milan je ta atentat porabil, da se loti svojih nasprotnikov. Pod pret-vezo, da je Knežević priznal, da je poskusil razkralja umo-riti po naročilu nekih zarotnikov, je dal Milan aretovati naj-veljavnejše voditelje radikalne in napredne stranke, bivše mi-nistre, visoke uradnike, častnike itd. Na ta način upa, da se ohrani na krmilu in da reši dinastijo.

Bolgarska. — Vsled slabih finančnih razmer in ker v celi Evropi ni bilo dobiti posojila, se je vlada odločila, dati bolgarske železnice v zakup dunajski „Länderbanki“. Radi tega se mej narodom začelo veliko gibanje proti vladi in tudi proti knezu samemu. Opozicija je uprizorila manifestačne shode v raznih mestih in prišlo je tudi do demonstracij proti knezu vsled česar je ta zapustil Sofijo in šel v Evsinograd na leto viče, kar je prozročilo govorico, da so Bolgari kneza siloma odpeljali iz dežele in ga odstavili. Tako daleč sicer še ni prišlo, ali položaj je jako resen.

Belgija. — V predzadnji seji belgijskega parlamenta je bil izvoljen odsek, ki se naj posvetuje v reformi volilnega reda. Do sklepov bržčas ne pride. Obče se sodi, da se raz-pusti parlament. Položaj se pojasni 23. t. m., ko bode kralj preciziral stališče krone v sedanji krizi. Sodeč po brošuri ge-nerala Brialmonta, kraljevega posebnega prijatelja, se izreče kralj kolikor toliko za zahteve združene opozicije.

Obrtnija.

Zavarovanje obrtnikov za starost.

Češki obrtniki so imeli nedavno tega v Jičinu shod, na katerem je poslanec Krejčík govoril o velevažnem vprašanju, o katerem so v nas Slovencih še ni dosti go-vorilo, namreč o zavarovanju obrtnikov za starost.

O pomenu zavarovanja za starost v obče pač ni treba še obširno razpravljati. Po vsem širokem svetu